

SISÄLLYS

KIRJOITTAJAT 5

JOHDANTO 7

Markku Kaikkonen, Alma Muukka-Marjovuo ja Elina Vetoniemi

OSA 1

YHDENVERTAISUUDEN JA SAAVUTETTAVUUDEN LÄHTÖKOHDAT 9

Asenne edistämässä inklusiivista kasvatusta ja toimintakulttuuria 10

Elina Vetoniemi

Toimintaympäristönä ihmisten moninaisuus – erilaisuutta, samankaltaisuutta vai osallisuutta 20

Jukka Vetoniemi

Saavutettavuus mahdollistaa osallisuuden 31

Markku Kaikkonen

Yksilöllistäminen osana yhdenvertaista musiikin taiteen perusopetusta 46

Marja-Leena Juntunen ja Marja Heimonen

Opettajien ja koulutuksen järjestäjien velvollisuudet ja mahdollisuudet yhdenvertaisen taiteen perusopetuksen toteuttamisessa 58

Tuulikki Laes ja Pauli Rautiainen

OSA 2

YKSILÖLLISTÄMISEN KÄYTÄNNÖN KYSYMYKSET 73

Oppijälhtöisyyttä vai yksilöllistämistä – yksilöllistäminen taiteen perusopetuksessa 74

Markku Kaikkonen

Onnistumisen askeleet – oppilaaksiotto ja yksilöllisten lähtökohtien huomioiminen 83

Elina Vetoniemi

Oppimisen arviointi ja oppimäärän yksilöllistäminen musiikin taiteen perusopetuksessa 91

Eija Kauppinen

OSA 3

TAITEEN PERUSOPETUKSEN MERKITYKSET JA MONIMUOTOISUUS 101

Muutosagentiksi! 102

Markku Kaikkonen

Kohtaamisia taiteen parissa 109

Elina Vetoniemi

Moninaisuuden huomioiminen taiteen perusopetuksessa – tanssin näkökulma 115

Katja Köngäs

Taiteidenvälinen pedagogiikka: Kuinka tunnistaa taideopetuksen välitilat, eriytyvät tarpeet ja uudelleen kokoavat piirteet? 127

Taneli Tuovinen

CODA – TULEVAISUUS 137

Tulevaisuuden näkyjen hahmotusta Neliapila-opasta lukiessa 138

Alma Muukka-Marjovuo

Taiteen perusopetuksen tulevaisuudesta 143

Markku Kaikkonen, Alma Muukka-Marjovuo ja Elina Vetoniemi

KIRJOITTAJAT

Marja Heimonen (MuT, dos.) toimii musiikkikasvatuksen yliopistonlehtorina Taideyliopiston Sibelius-Akatemiassa, jossa hän ohjaa tutkimusopintoja. Hänen musiikkikasvatuksen filosofiaan ja mm. oikeudenmukaisuuskysymyksiin liittyviä tutkimuksiaan on julkaistu kansainvälisissä ja kansallisissa tieteellisissä lehdissä ja antologioissa. Marja on toimittanut myös Musiikkikasvatus-lehteä.

Marja-Leena Juntunen (FT) toimii musiikkikasvatuksen professorina Taideyliopiston Sibelius-Akatemiassa. Juntusen musiikkikasvatukseen suuntautuvien tutkimusten keskeisiä teemoja ovat kehollisuus (etenkin Dalcroze-pedagogiikan kontekstissa), pedagogiikka ja arviointi, suomalaisen musiikkikasvatuksen lähihistoria sekä yhdenvertaisuus ja muut kestävään tulevaisuuteen liittyvät teemat. Opetus-, koulutus- ja tutkimustehäviensä ohella Juntunen on julkaissut runsaasti artikkeleita lehdissä ja kokoomateoksissa, kirjoittanut tai toimittanut useita kirjoja sekä toiminut lukuisissa asiantuntijatehtävissä.

Markku Kaikkonen (MuM) on Musiikkikeskus Resonaarin perustajajäsen ja toimii sen johtajana ja Resonaarin musiikkiopiston rehtorina. Hän on laatinut lukuisia musiikkikasvatuksen ja erityismusiikkikasvatuksen oppikirjoja, artikkeleja ja kirjojen lukuja itsenäisesti sekä työryhmissä. Keskeisesti hän on osallistunut erityismusiikkikasvatuksen ja kuvionuottimenetelmän tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Kouluttajana ja luennoitsijana Kaikkonen on toiminut laajasti niin Suomessa kuin kansainvälisestikin.

Eija Kauppinen (KT, MuM) on Opetushallituksen eläkkeelle jäänyt musiikin ja tanssin opetusneuvos. Aikaisemmin hän oli työskennellyt muun muassa musiikin ja musiikin varhaiskasvatuksen opettajana. Eija on ollut toimittamassa Opetushallitukselle musiikin pedagogiikkaa ja oppimisen arviointia koskevia julkaisuja.

Katja Köngäs (TaM) toimii rehtorina Länsi-Uudenmaan Tanssiopisto Hurja Piruetissa Raaseporissa. Hän on perustanut oppilaitoksen 30 vuotta sitten ja toimii oppilaitoksen opetus- ja kehittämistyössä edelleen. Oppilaitos tarjoaa taiteen perusopetuksen yleistä ja laajaa oppimäärää tanssi- ja sirkustaiteessa. Köngäs toimii tällä hetkellä Lapin yliopiston tohtorikoulutettavana ja valmistelee väitöskirjaa taiteen perusopetuksessa toimivien rehtoreiden johtamistyöstä. Hän on aktiivisesti mukana taiteen koulutuskentän, erityisesti TPO:n, kehittämishankkeissa sekä kiinnostunut taiteen perusopetuksen saavutettavuuteen liittyvistä moninaisista näkökulmista.

Tuulikki Laes (MuT) työskentelee yliopistotutkijana Taideyliopistossa. Hän on tutkinut mm. musiikkikasvatuksen inklusiivista väitöskirjassaan (2017) ja taiteen perusopetuksen saavutettavuutta ArtsEqual-hankkeessa (2015–2021). Laes on aiemmin opettanut mm. taideaineiden erityispedagogiikkaa Sibelius-Akatemiassa sekä työskennellyt Musiikkikeskus Resonaarissa.

Alma Muukka-Marjovu (MuM, TaT) toimii opetusneuvoksena Opetushallituksessa. Hänen vastuualueenaan on taiteen perusopetuksen koordinointi. Perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa hän vastaa musiikin ja tanssin oppiaineista. Muukka-Marjovu on toiminut lukion musiikin ja kuvataiteen lehtorina Helsingin kaupungilla yli 20 vuotta. Hän on tutkinut ja opettanut taidekasvatuksen historiaa Aalto-yliopistossa ja opettanut musiikkia useissa taiteen perusopetuksen oppilaitoksissa.

Pauli Rautiainen (HT, FM, KM, VTM) työskentelee sosiaali- ja terveysalan yliopistonlehtorina Itä-Suomen yliopistossa. Hän on yhdenvertaisuuslakia soveltavan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan jäsen. Hän on tutkinut muun muassa ihmisten pääsyä sosiaali-, terveys- ja sivistyspalveluihin.

Taneli Tuovinen (TaT) toimii taiteidenvälisen pedagogiikan vanhempana yliopistonlehtorina Aalto-yliopistossa, jossa hän johtaa Taiteen ja median kandidaattiohjelmaa. Toinen puoli hänen lehtoraatistaan on tällä hetkellä Taideyliopiston Teatterikorkeakoulussa, jossa hän työskentelee teatteri- ja tanssinopettajan maisteriohjelmissa. Hänen tutkimuksensa ja opetuksensa ytimessä ovat taidealojen opettajankoulutuksen sekä taiteidenvälisen taidekasvatuksen ja -pedagogiikan kehittäminen.

Elina Vetoniemi (FM, musiikkipedagogi) työskentelee Kuopion konservatorion rehtorina taiteen perusopetuksen musiikin ja tanssin sekä musiikin ammatillisen koulutuksen parissa. Hänellä on laaja kokemus musiikkipedagogina työskentelystä. Elina on toiminut myös erityistä tukea tarvitsevien oppijoiden opetuksen kouluttajana ja kehittäjänä sekä valtakunnallisesti että kansainvälisesti.

Jukka Vetoniemi (KT, KM) toimii opetusneuvoksena Opetushallituksessa. Hänellä on vankka kokemus erityisopettajana sekä oppimisen ja kasvun tuen rakenteiden kehittäjänä kunnissa. Vetoniemi on tutkinut inklusiivisen koulun kehittymistä Suomessa erityisesti koulun johtamisen, erityisen tuen palveluorganisaatioiden ja oppilaiden kokemusten näkökulmista.